

С.М. Сукачова-Труніна, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
Л.М. Смокова, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Як відомо, під структурою розуміється такий спосіб поєднання складових частин системи, який забезпечить найкраще виконання основної мети системи. Структура виражає не всю сукупність зв'язків об'єкту, а тільки його найістотніші зв'язки, тобто структура є розгорненим виразом сутності. Відповідно, структура економічного потенціалу підприємства – це сукупність його складових, яка відображає його склад, ієрархію та принципи формування та розвитку.

Вивчення наукової літератури з питань економічного потенціалу показує, що на цей час не існує чітко сформованих поглядів на склад та структуру економічного потенціалу підприємства. В наукових працях сучасних вчених-економістів найбільшого поширення одержали такі основні підходи до визначення структури економічного потенціалу підприємства: ресурсна структуризація; функціональна структуризація, змішана структуризація.

Відповідно до ресурсної концепції, потенціал підприємства розглядається як система ресурсів, що вступають у взаємодію й обумовлюють досягнуті результати. З огляду на це, найбільш повним і усталеним є виділення в сукупності ресурсів наступних елементів: технічні, технологічні, кадрові, просторові, інформаційні, фінансові ресурси та ресурси організаційної структури управління.

На наш погляд, недоліком застосування ресурсного підходу є його обмеженість, тому що лише наявність певних ресурсів не свідчить про можливість підприємства ефективно їх використовувати для досягнення основної мети, що є необхідною умовою формування та використання потенціалу.

При функціональному підході розподіл потенціалу на структуроутворюючі елементи здійснюється за видами діяльності. В такому контексті основним видам діяльності (закупівлі, виробництво, збут) будуть відповідати закупівельний, виробничий, збутовий потенціали, відповідно допоміжним видам діяльності – логістичний, управлінський, маркетинговий, фінансовий потенціал. При цьому структура потенціалу може відрізнитися від організаційної структури підприємства, що пов'язано з складною системою зв'язків між елементами потенціалу і їх інтеграцією в різні види діяльності підприємства.

Обмеженість даного підходу, на наш погляд, виявляється в його відриві від ресурсної сутності потенціалу, яка має бути невід'ємним елементом його структури.

Відповідно, найбільш повне уявлення про склад та структуру економічного потенціалу надає змішаний підхід, який об'єднує у собі елементи як ресурсного, так і функціонального підходів. Сутність цього підходу полягає в поєднанні певних ресурсів з функціями підприємства. Так серед елементів економічного потенціалу необхідно виділяти чотири основних: виробництво, розподіл і збут продукції; організаційну структуру і менеджмент; маркетинг; фінанси. При цьому структура економічного потенціалу підприємства складається з потенціалів більш низького рівня: трудовий; інвестиційний; інноваційний; техніко-технологічний; маркетинговий; фінансовий; нематеріальних активів; організаційної структури управління.

Розглянуті підходи щодо визначення складових економічного потенціалу підприємства мають в своїй основі більшу схильність до видових проявів потенціалу, а не до його структуризації. Тому, на наш погляд, найбільш повною та систематизованою є блочно-модульна структуризація потенціалу підприємства, яка заснована на взаємодії трьох складових: ресурсів, системи управління та діяльності персоналу.

Відповідно до блочно-модульної структуризації потенціалу підприємства, блок ресурсів включає елементи, які виділяються при ресурсній структуризації (технічні, технологічні, кадрові тощо). У блоці системи управління підприємства формулюється місія, розробляється стратегія розвитку, визначаються цілі на найближчу перспективу, ставляться задачі. У ньому, як правило, розрізняють три підсистеми: планування; реалізація; контроль. Блок діяльності персоналу, що є основою функціонування та розвитку будь-якого підприємства, включає аналітичну, виробничу та комунікаційну діяльність персоналу.

Розвиваючи блочно-модульну структуризацію, на наш погляд, структура потенціалу підприємства, безперечно містить ресурсний блок і блок організаційних здібностей, модулями якого в свою чергу можуть бути організаційна структура, культура партнерських стосунків, організаційний клімат, якість управління (процесів планування, організації, мотивації, контролю) тощо.

Таким чином, економічний потенціал підприємства є складною, динамічною системою та визначається оптимальним складом ресурсів підприємства та узгодженістю їх взаємодії завдяки організаційним здібностям.